

Технологічна освітня галузь

Григорій ДЖЕВАГА,

доцент кафедри педагогіки, психології та методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук

Людмила БОРИСЕНКО,

методист відділу природничо-математичних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ НА УРОКАХ «ТЕХНОЛОГІЇ» ЗГІДНО З КОНЦЕПЦІЄЮ НУШ

Підбиття підсумків досягнення компетентнісних результатів навчання учнів на різних етапах освітнього процесу закріплено як статтею 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту», так і у Типовій освітній програмі для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Визначено, що виокремлюються формувальне, поточне і підсумкове (тематичне, семестрове і річне) оцінювання, а також державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання [1].

Методика поточного і підсумкового оцінювання досліджені та успішно використовується вчителями закладів загальної середньої освіти досить тривалий час. Проте, формувальне оцінювання використовувалося в основному вчителями початкових класів, починаючи з 2018-2019 навчального року, а з 2022-2023 навчального року – вчителями 5 класів по усій Україні та 6 класів пілотних шкіл. Методика запровадження формувального оцінювання результатів навчання учнів є актуальною сьогодні.

Державним стандартом базової середньої освіти визначено, що метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заповідання йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки й технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження [2]. Також у додатку 11 до Державного стандарту окреслені можливості реалізації ключових компетентностей технологічної освітньої галузі та базові знання.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з технологічної освітньої галузі зазначені в додатку 12 Державного стандарту і передбачають, що учень протягом навчання:

- формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності;
- творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва;

- ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб [2].

Учителі технологій закладів загальної середньої освіти, що проводять заняття 5-6 класах здійснюють поточне, тематичне та підсумкове оцінювання досягнень учнів відповідно до прояву сформованості компетентностей.

Система формувального оцінювання має допомогти вчителю конкретизувати ті успіхи кожного учня, що він проявляє в процесі виконання навчальних завдань. Це системи інструментів для об'єктивного оцінювання результатів навчання та визначення обсягу тієї роботи, яку ще необхідно провести з учнем для досягнення бажаного формування визначеного обсягу компетентностей.

Формувальне оцінювання не передбачає визначення рівня сформованості окремої компетентності. Відмінною рисою формувального оцінювання є те, що воно проводиться не тільки по завершенню навчання, а і на початку. Причиною є те, що формувальне оцінювання спрямоване вказати на рівень підготовки учнів, за визначеними ключовими і предметними компетентностями, на початку навчального процесу. Це повинно мотивувати учня працювати над своїм розвитком і надати вчителю систему координат для планування освітнього процесу. Після підсумкового оцінювання учень і вчитель можуть бачити показник ефективності освітнього процесу протягом семестру чи року в порівнянні з результатами оцінювання на початку року.

Результатом формувального оцінювання є не рівнева оцінка якості виконаної роботи, а на багато глибший аналіз процесу навчання:

- аналіз разом з учнями, що зроблено правильно;
- вказівка на помилки та неточності допущені в роботі;
- надання рекомендацій, що можна зробити, щоб покращити результат;
- підказати (за потреби), як можна по іншому отримати кращий результат.

Найголовніше завдання формувального оцінювання – привчити учня до самооцінювання, тому замість виставлення поточного оцінювання вчителі пропонують учням відповісти на такі питання:

- Чого я навчився на цьому уроці / під час виконання проекту /, під час вивчення цієї теми?
- Як я можу розповісти іншому про те, чого навчився?
- Які ідеї на уроці були важливими?
- Яка інформація потребує більш детального розгляду? [3].

Враховуючи те, що важливо досягти компетентнісних результатів навчання в процесі виконання проекту на уроках технологій, проведення бального (рівневого) поточного оцінювання є не ефективним, бо воно відображає рівень формування знань і умінь з конкретної теми уроку. Важливіше ініціювати в учнів процеси алгоритмів самооцінювання стану втілення власного творчого проекту в життя, враховуючи прояви визначених державним стандартом компетентностей. Учителю доцільно також систематично фіксувати прояв компетентнісних результатів навчання, які потім будуть зазначені у Свідоцтві досягнень.

У залежності від затвердженої педагогічною радою закладу загальної середньої освіти системи оцінювання вона може бути або рівневою, або – 12-бальною. Згідно з методичними рекомендаціями щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту в 2022-2023 навчальному році рівнева система оцінювання буде визначатися чотирма рівнями досягнення результатів навчання: «початковий», «середній», «достатній», «високий» [4]. У класному журналі можуть виставлятися оцінки, які будуть мати вигляд початкових літер рівнів навчальних досягнень:

«П», «С», «Д», «В». Така система рекомендована у I семестрі 5 класу, як перехідному періоді від початкової школи до базової.

За 12-бальної системи оцінювання виставляються бали, які кількісно характеризують чотири рівні навчальних досягнень учнів: 1-3 бали – «початковий», 4-6 балів – «середній», 7-9 балів – «достатній», 10-12 балів – «високий». Для виставлення оцінок можна також орієнтуватися загальними критеріями оцінювання, які містять методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів.

Поточні оцінки учнів за роботу над проектом повинні оцінювати рівень досягнення одного з чотирьох результатів навчання предмета технології. На основі їх учитель виставляє узагальнюючу тематичну оцінку за проєкт. Надалі тематичні оцінки є основою для виставлення семестрової, та за семестровими оцінками – виставляють річну. Підсумкові бали розписуються в журналі, як оцінка, що складається з кількісних показників результатів навчання по чотирьох напрямках, які відповідають обов'язковим результатам навчання учнів технологічної освітньої галузі, зазначеними в Державному стандарті:

- проєктує та виготовляє вироби (ТЕО 1);
- застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва(ТЕО 2);
- екологічно доцільно проєктує (ТЕО 3);
- виявляє самозарадність у побуті /у процесі навчання (ТЕО 4).

Проте, також важливо проводити окрім поточного оцінювання і підсумкове – семестрове і річне. Для учнів важливо побачити свій повноцінний шлях розвитку протягом семестру чи року. Для вчителя – визначити ефективність організованого процесу навчання. Також, підсумкова оцінка в журналі, згідно з Порядком переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний навчальний рік, є підставою для переведення учнів у наступний клас [5]. Підсумкова оцінка також є основою для заповнення Свідоцтва досягнень.

Розглянемо, яким чином можна систематизувати та автоматизувати процес оцінювання результатів навчальної діяльності учнів на уроках технології. Забезпечити це можна за допомогою табличного процесора, такого як Excel з пакета Microsoft Office 365 або Google Tables та інші. Дані табличні процесори дозволять оперувати даними з будь-якого куточка світу де є доступ до мережі інтернет.

		Дата прове																			
		01 вересня 2022 р.				07 вересня 2022 р.				14 вересня 2022 р.				22 вересня 2022 р.				29 вересня 20			
Прізвище, ім'я	TEO 1	TEO 2	TEO 3	TEO 4	TEO 1	TEO 2	TEO 3	TEO 4	TEO 1	TEO 2	TEO 3	TEO 4	TEO 1	TEO 2	TEO 3	TEO 4	Тематична	TEO 1	TEO 2	TEO 3	
																					3

Рис. 1. Приклад оформлення в журналі груп досягнення результатів навчання

Доречно для кожного класу створювати окремий файл, вказавши в назві клас і навчальний рік. Дані по кожному семестру розміщувати на окремій сторінці файлу. Для зручності використання таблиці (рис. 1), перший стовпчик з прізвищами та іменами учнів у класі, а також рядок з датами та критеріями оцінювання, варто закріпити. Таким чином, під час прокрутки сторінки по прізвищах до низу буде залишатися видима дата заняття, а при зміщенні в бік, обираючи потрібну дату уроку, будуть залишатися видимими прізвища учнів.

Кожний урок розподілений на чотири критерії, які відповідають чотирьом групам результатів навчання з предмета технологій, що визначені Державним стандартом базової середньої освіти. Звісно урок може бути орієнтований на досягнення одного результату, але учень може проявити себе з будь-якої сторони та виключати такої можливості не варто. Для зручності орієнтації між цими критеріями, комірки окремого критерію зафарбовані окремим кольором. Таким чином, вчитель може орієнтуватися виключно на колір швидко виставляти оцінку за досягнення учня.

Враховуючи особливості етапів проектно-технологічної діяльності, які реалізуються на окремих уроках, можна виділити, які теми будуть орієнтувати учнів на досягнення результатів у виконанні творчого проекту. Наприклад, організаційно-підготовчий етап виконання проекту може реалізовуватися під час вивчення теми уроку: «Обґрунтування теми проекту та визначення вимог до об'єкта проектування». Під час даної теми учень може пропонувати нестандартні вимоги до об'єкту проектування, які будуть втілювати екологічні технології та матеріали, шукати нестандартні функції та дизайн для об'єкта проектування. Отже, учень може заслуговувати на оцінювання результатів навчання за трьома критеріями: генерує ідеї та втілює задум проекту; застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва; екологічно доцільно проектує. Відповідно на уроці можна виставити три оцінки різного рівня. Проте існує питання, як це реалізувати в паперовому журналі. Можливо визначати більш вагомі для учня результати і заносити відповідні досягнення в журнал.

Прізвище, ім'я	15 грудня 2022 р.				21 грудня 2022 р.				29 грудня 2022 р.				Семестрова		Скоригована	
	ТЕО 1	ТЕО 2	ТЕО 3	ТЕО 4	ТЕО 1	ТЕО 2	ТЕО 3	ТЕО 4	Тематична	ТЕО 1	ТЕО 2	ТЕО 3	ТЕО 4	Тематична		Семестрова
Прізвище Ім'я	10		9		10				10	10				10	10	10
Прізвище Ім'я			10				9		10	8				9	9	8
Прізвище Ім'я			8				9		9	7				10	9	9

Рис. 2. Приклад оформлення підсумкового оцінювання за I семестр

Усі комірки для оцінок визначені як числові значення з округленням до цілої частини в бік кращої оцінки, щоб усі результати обчислень при виведенні на екран семестрової чи річної мали вигляд цілих чисел. Тематична виставляється після завершення роботи учнів над черговим проектом. З рисунка 1 видно формулу розрахунку тематичної оцінки як визначення середньоарифметичного значення, що враховує усі досягнення окремого учня на кожному

уроці і за кожним напрямом діяльності виконання даного проєкту. Узагальнений рівень результатів навчання учнів по кожному окремому з чотирьох визначених критеріїв не визначається, оскільки тематичне оцінювання може охоплювати відносно незначний за тривалістю час.

Особливість підсумкового оцінювання в класах, що навчаються за Концепцією «Нової української школи», полягає у виставленні загальної семестрової чи річної оцінки, з розгорнутим визначенням рівнів досягнення результатів навчання за чотирма раніше визначеними критеріями.

У табличному процесорі виглядати буде це таким чином, як на рисунку 2. Розрахунок семестрової оцінки визначається через визначення середнього арифметичного значення з-поміж тематичних оцінок, а рівень досягнення результатів навчання за кожним критерієм – середньоарифметичне поточних оцінок за результатом відповідного напрямку виконаних робіт над кожним проєктом за семестр. Аналізуючи рандомний приклад виставлених оцінок видно, що є певна кореляція між рівнями навчальних досягнень за чотирма критеріями і загальною підсумковою оцінкою. Проте, навіть учню в рядку під номером 4 з загальною високою підсумковою оцінкою є над чим працювати протягом наступного семестру. Варто звернути увагу учня на виконання оздоблення та естетику формування візерунків.

Отже, використання табличного процесора дозволить систематизувати введення та обробку результатів навчальної діяльності кожного учня під час виконання творчих проєктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text/>.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
3. Оцінювання в 5 класі НУШ: як воно може стати інструментом навчання та підвищення мотивації. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-v-5-klasi-nush-yak-vono-mozhe-staty-instrumentom-navchannya-ta-pidvyshhennya-motyvatsiyi/>
4. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 р. №289. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/.
5. Порядок переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 р. № 762. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-15#Text>.